

Íslenskt sjálfstæði.

Íslenskt sjálfstæði í stjórnmálum verður miklu síður að notum ef lítið er um sjálfstæða íslenska hugsun. En því máli er þó of lítill gaumur gefinn, jafnvel þar sem augljósast er og auðveldast. Jafnvel þar sem tunga vor er annars vegar, er þessa of lítið gætt. Íslensku máli er nú meiri háski búinn en nokkurntíma áður, af því sem nefna mætti hroðmælgí og hraðmælgí, eins og eg hefi dregið á einhverntíma í sambandi við Utvarpið. Og þótt undarlegt megí virðast, þá gætir áhrifa dönskunnar í ritmáli, öllu meir nú en áður fullveldið fekst. Menn ættu ekki að gleyma því, að það er Íslendingum alveg sérstök smán að láta dönskuna spilla máli sínu. Ekkert Norðurlandamálið hefir eins úr lagi færst og danskan og er ástæðan auðsæ, því að frá fornu fari voru hin útlendu áhrif mest þar í landi og Danir tóku kristni á undan hinum Norðurlandapjóðunum. Þegar á 11. öld voru Norðmenn farnir að henda gaman að dönskum högumælum, og voru þó lítill þá hjá því sem síðar varð. Það væri merkilegt rannsóknarefni, sem eg býst við að hafi þó verið of lítið sint, að

144/19 dec. 1937

athuga að hve miklu leyti breytingarnar á Norðurlandamálum hafa verið í aðrar áttir en æskilegt hefði verið og ekki til bóta, og ætti þar einkum að mega mikils vænta af íslenskum málfræðingum. Til dæmis um óheppilegar breytingar sem orðið hafa á dönsku máli skal eg geta þess, að „muna“ hefir þar tapast, en í staðinn komið „huske“, sem er ekkert annað en „hugsa“, skaðlega afлагаð. Þá mætti minna á fjölda af staðanöfnum, en eg læt hér nægja að nefna hvernig Skarfaklettur hefir orðið Skarreklit, Marsey, Mors, þjóða Thy, og mjög fróðlegt bjarg við Lima-fjörð, sem einhverntíma mun hafa heitið Háiklettur, heitir nú Hanklit. En misskilningur er það þegar hérað það sem nú heitir Vendsyssel, hefir verið nefnt Vindasýsla, Vendilsýsla mun vera hið rétta nafn einsog sést á því að Vendelbo er nefndur sá sem þar á heima, en nafnið dregið af Skagatánni, sem af auðskildum ástæðum hefir nefnd verið Vendill.

1. dec.

Helgi Pjeturss.

Íslenskt sjálfstæði.

Í æviminningu, sem eg las einhversstaðar ekki alls fyrir löngu, stendur að N. N. hafi andast á heimili dóttur hans. Hvers? verður lesandanum að spyrja fyrst, því að enginn maður er þarna tilnefndur, sem þetta „hans“ geti átt við. En brátt kemur í ljós, að það var á heimili dóttur sinnar, sem maðurinn andaðist, og að þarna er því um mjög hroðalega málvillu að ræða. Því miður er þessi ferlega vitleysa í meðferð fornafna farin að verða nokkuð algeng, og má furðu gegna, að enginn skuli hafa orð á því gert, hver þörf er á, að slíkum ósóma í ritmáli sé útrýmt. Önnur óhæfa, sem ástæða er til að benda á, er það, hversu ljúft eigi allfáum virðist vera, að

nota danska orðið stemning. Slíkt orð er í fullkomnu ósamræmi við íslenskan hugsunarhátt og styðst ekki við neina merkingu sagnarinnar, að stemma. Menn þyrftu að hugleiða meir en gert er, hversu óholl áhrif það hefir á andlegt sjálfstæði vort, að meta útlend orð og málvenjur meir en það sem íslenskt er, og hversu ná tengt ætlunarverk íslensku þjóðarinnar er því, að henni hefir betur tekist en öðrum þjóðum af sama ættstofni, að varðveita samhengið í norrænu máli.

1. des.

Helgi Pjeturss.

Leiðrétting.

Í greininni „Vinsemd við Ný-ál“ hafði misprentast óefni fyrir áhrif, og fallið úr orðið lifa (fullkomnara lifi). H. P.

Ulfir